

УДК 929.52Бачинський"14/15"

Ігор СМУТОК
(Дрогобич)

БАЧИНСЬКІ ГЕРБУ САС У XVI – НА ПОЧАТКУ XVII ст.

Точкою відліку історії більшості родів дрібнопомісної шляхти Перемиської землі є надавчий акт князівської або королівської канцелярії групі осіб або особі (які вважаються, як правило, протопластами роду) на володіння існуючими поселеннями або необхідними пустками з правом їх колонізації (які, відповідно, перетворилися з часом на родові гнізда). Інша група родів дрібнопомісної шляхти таких документів не мала, тому обставини та час появи їхніх перших представників у родових мастках залишаються таємницею. В контексті цього розмежування слід наголосити, що Бачинські належали до другої групи.

На сьогодні не виявлено документу, який би засвідчував надання с. Бачини, земель, де згодом виникло село, особам–протопластам роду. Однак питання, чи існував такий документ, чи ні, залишається відкритим. Попри те, що він відсутній у актах Коронної метрики часів правління Ягеллонів і його не віднайшли польські дослідники С. Курась й І. Сульковська–Курась, упорядники та видавці найбільш фундаментального корпусу документів XII – середини XV ст. для Малопольщі та Руського воєводства, є певні підстави припускати, що у Бачинських все таки були якісь документи на їх родові мастки.

Під час ревізії прав власників земельної нерухомості у Руському воєводстві 1564 р. Бачинські показали «вічний лист» на Бачину (“*Polozili listh wieczny na dziedzisthwo na Baczina. Dobry*”)¹. На жаль, у актах ревізії привілеїв Руського воєводства 1564 р., що у вигляді окремої книги зберігається серед актів Перемиського гродського суду у Центральному державному історичному архіві України у м. Львів, не зазначено, коли, ким і кому с. Бачина була надана у довічне володіння. Відповідь на ці питання можуть дати лише пошуки у Головному архіві давніх актів у Варшаві, де також зберігаються акти ревізії прав і привілеїв землевласників Руського воєводства, проведеної у середині 1560–х років².

Відсутністю монаршого акту донації Бачинським на с. Бачину не вичерпуються проблеми, що неминуче виникають перед дослідником ранньої історії цього роду. Бачина, чи не єдине село Самбірського повіту – дрібношляхетська власність, – згадки про яке повністю відсутні у актах Перемиського гроду та земського суду, опублікованих К. Ліске (охоплюють період до 1505 р.)³. Ба більше, його також немає у переліку зем’янських і королівських поселень Перемиської землі перших поборових реєстрів Руського воєводства. Зокрема, відсутні згадки про Бачину та Бачинських у поборових реєстрах 1508, 1515 рр., опублікованих О. Яблоновським та реєстрах за 1507, 1510, 1511, 1512. 1517 рр.⁴

Отже, коли і за яких обставин з’являються Бачинські?

Перша згадка припадає на 1513 р. Тоді на Вишенському сеймику Станіслав Хотецький, львівський староста й маршалок, спираючись на певні свідчення, задекларував приналежність до шляхетського стану власників сс. Винників, Сільця та Бачини⁵. Складений на основі цього документ, внесений згодом до Коронної метрики, містив перелік осіб, яким підтверджувалося шляхетство. Серед них названі Сенько Чепель з братом Ігнатом та їхні племінники, імена яких не вказані, – усі з Бачини (“*Szyenko Czepyel et cum fratre Ihnath ac cum filiastris ipsorum de Baczyny*”)⁶. Пізніших відомостей про Сенька Чепеля немає, натомість, дещо більше інформації про його брата.

У 1526 р. Ігнат провадив судову справу в Перемиському гроді з Данилом Бачинським⁷. Останній згадується один–єдиний раз в цьому році. Якими були його родинні зв’язки з рештою відомих на той час представників роду з’ясувати не вдалося. 21 квітня 1531 р. Ігнат Бачинський бере участь у засіданні самбірського замкового уряду⁸. Через рік він виступає у Перемиському гроді від імені Василя Ортинського, який позивався з Удео, дружиною Михайла Шептицького, звинувачуючи її у завданні тілесних ушкоджень⁹. А наприкінці 1534 р. він провадив судову справу з племінником Гринем Бачинським¹⁰. Невдовзі після цього Ігнат помирає, оскільки його ім’я відсутнє у позові королеви Бони проти Бачинських з приводу незаконного володіння с. Бачиною та вимогою показати привілеї й інші документи, на основі яких вони володіють селом¹¹.

Можливо, ровесником Сенька та Ігната Чепелів був Хома Бачинський. Його ім’я з’являється у 1539–1540 рр. під час судового процесу між священником Лавром і Давидом Винницькими з одного боку, та Олюхною, дружиною Василя Тимковича Гортинського, й Тацею, дочкою вже покійного на

той час Ігната Чепеля, власницями частини Бачини – з іншого. Брати Винницькі звинуватили жінок у незаконному захопленні частки в Бачині, яка їм належала по покійних матері Марухні й дідові Хоми Бачинському¹². Отже, маючи цілком дорослих внуків на кінець 1530-х років, можна припустити, що Хома жив наприкінці XV – на початку XVI ст. Ким він доводився братам Чепелям, документи не повідомляють.

Нарешті, ще один виходець з Бачини, Ілля, сучасник Сенька, Ігната Чепелів, Данила та Хоми у 1519 р. отримав королівський привілей на заснування с. Вовче у Самбірському старостві¹³. Про його приналежність до власників Бачини, принаймні, попереднє місце проживання саме в цьому селі, промовляє те, що наприкінці XVIII ст., під час отримання легітимації, його нащадки – Вовчанські – виводили своє коріння з Бачини (“Wólczzańscy z Baczyny”)¹⁴.

Наступне покоління Бачинських представлено нащадками Ігната Чепеля та його племінниками. Зокрема, це вже згаданий Гринь Бачинський, що вперше з’являється у 1534 р., позиваючи до Самбірського замкового суду свого дядька Ігната. На той час він вже був немолодого віку, оскільки мав дорослу дочку, одружену з Яцьком Созанським (1536 р.)¹⁵. Починаючи з середини 1530-х років, маємо більш-менш регулярні згадки про нього у перемиських гродських та земських актах. Гринь прожив до 1567 р. Востаннє він з’являється, протестуючи в Перемиському гроді проти Созанських Вороничів. Останні, збудувавши млин, залили водою частину його земельної власності у Бачині¹⁶. У 1557 р. Гринь став ченцем, але невідомо, якого саме монастиря¹⁷.

Не менш відомим сучасником Гриня був Лехно (Олехно) Бачинський. Перша згадка про нього датується 1537 р. Королева Бона позивала його разом з Гринем та Василем Бачинськими до королівського суду, звинувачуючи у незаконному володінні с. Бачиною¹⁸. Він також, як і Гринь, активний учасник майнових операцій та судових процесів, тому його ім’я практично не зникає зі сторінок актових книг Перемиського земського та гродського судів впродовж 1540–1550-х рр. Помер Лехно чи то у 1561 р., чи то у 1562 р. Ще на початку 1561 р. він та Андрій Бачинський позивалися своїми племінниками до суду у зв’язку із захопленням частки у Бачині, яка належала Монці, сестрі Лехна та Андрія й матері позивачів¹⁹. Натомість у травні 1562 р. під час судового розгляду скарги синів та внуків Гриня Бачинського на синів Лехна, останній названий покійником²⁰.

Лехно Бачинський мав кількох братів. Вже згаданий Андрій на прізвисько Угрин помер незадовго перед 1571 р.²¹ Інший – Лукач Бачинський – у 1537 р. заставив свою частку у Бачині брату Лехну за 14 злотих, а через три роки, у 1540 р., продав йому свій масток у цьому ж селі за 34 злотих²². Лукач був священиком у Беньковій²³. Після 1540 р. жодних відомостей про нього немає. Третій брат Іван був також священиком. Як і Лукач, він у 1542 р. усю земельну власність у Бачині продав Олехну Бачинському за 40 злотих²⁴.

З середини XVI – до початку XVII ст. рід Бачинських представлений нащадками Гриня, Лехна, Андрія Угрини та Чепелів.

Бачинськими Гриньовичами називалися діти та внуки Гриня. Його рід продовжили двоє синів – священик Петро та Василь. Молодший син Яцько загинув у 1555 р. у сутичці з Бачинським Лехном²⁵, доля іншого – Івахна, згаданого єдиний раз у 1548 р. – невідома²⁶. Священик Петро, ймовірно, старший від брата Василя, помер наприкінці 1570-х років, залишивши п’ятеро синів та дочку²⁷. Його дружиною була Марухна, дочка Леська Комарницького. Сини Петра наприкінці XVI – початку XVII ст. використовували прізвисько “Попович”, “попов’ята”, зрідка – “попович Петрович”²⁸.

Василь Гриньович, більше відомий як Василь Котел (“Kothel, Koczliel, Kothlik”), пережив брата Петра й згадується ще у середині 1585 р.²⁹ Його четверо синів та внуки в останній чверті XVI – початку XVII ст. регулярно з’являються в актах Перемиського гроду та земського суду з прізвищем “Котлович”.

Лехно Бачинський залишив чисельну родину, що складалася з семи синів й однієї дочки та внуків³⁰. Всі вони послуговувалися прізвищем Лехнович або Леськович. У третьому поколінні ця родина використовувала вже подвійні прізвиська, похідні від імені діда та від імені батьків, наприклад, Юркович Леськович, Лукашович Леськович, Петрович Леськович³¹.

Брат Лехна Андрій започаткував відгалуження Бачинських Угриновичів, які у другому поколінні були представлені його п’ятьма синами та шістьма внуками³².

Бачинські Чепелі найбільш складне для генеалогічної реконструкції відгалуження роду. У другій половині XVI – початку XVII ст. за різних обставин натрапляємо на згадки про священика Стецька з синами Ігнатом та Павлом³³; Юрка та Івана й Лукаша Юрковичів³⁴; Івана Пукшина з сином Іваном Пукшиновичем³⁵; братів Хому та священника Сенька та їхніх племінників священника Тимка та Леська³⁶. Всі вони належать до третього або четвертого покоління Чепелів. Лише у випадку з Хоמוю,

священиками Сеньком, Тимком та Леськом відсутні переконливі докази приналежності до цього відгалуження Бачинських. Так само всі вони, окрім останніх чотирьох осіб, були нащадками Ігната Чепеля.

Розселення

У XVI– початку XVII ст. Бачинські проживали у своєму родовому гнізді, що у с. Бачині. Лише окремі представники роду за різних обставин опинялися в сусідніх селах Самбірського повіту. Найбільш віддалений населений пункт, де на цей час віднаходимо носіїв цього прізвища, був Дрогобич та навколишні села Котів і Попелі.

У 1551 р. Павло Бачинський вперше згадується серед власників с. Білини Великої. Зокрема, він заставив за 10 гривень півдворища у цьому селі Сенькові Татомиру³⁷. Будучи власником нерухомості у Білині Великій, Павло Бачинський залишався землевласником у Бачині. У 1568 р. він заставив всю свою частку у родовому селі Івану Бачинському³⁸. Ймовірно, Павло на цей час остаточно перебрався до Білини Великої у зв'язку з одруженням з дочкою Гринька Білинського Качкіна. Останній дарував половину свого маєтку дочці Ганці, дружині Павла³⁹. Можливо, незабаром право власності на цей маєток поширилося й на Павла. Його нащадки продовжували мешкати у Білині Великій, при цьому як на шляхетській частині села, так і на королівській. Зокрема, у 1567 р. син Павла – Андрій – отримав від самбірського старости Яна Стажеховського привілей на попівство у Білині⁴⁰.

Ще один Бачинський – Лазар – у 1550–60-х роках проживав у Дрогобицькому повіті. В документах він вперше з'являється у 1552 р. у зв'язку із заставою Андрієм Кропивницьким частки у с. Східниці. Тут Лазар названий попом з Котова⁴¹. Через декілька років, у 1556 р., він провадив судову справу з Павлом Брошньовським про несплату 4 злотих. Цього разу він фігурує як священик з Дрогобича (“nlis ac tel. Lazur Baczinsky **pop** ritus rutheni in civis Drohobycz”) ⁴². В такому статусі Лазар Бачинський згадується ще в кількох судових і майнових справах Перемишльського суду (“Lazar Baczinsky pop troyeczky Drohobyczen”, “Lazur pop de drohobycz”, “Lazur Baczinski protopop de Drohobycz”). То він позиває Павла Попеля Кунашовича Ключа за несплату 10 гривень та 2 злотих (1556 р.)⁴³, а Демка Попеля Столбановича – 7 злотих (1559 р.)⁴⁴, то судиться з Андрієм Кропивницьким за порушення умов оренди землі у Східниці та повернення 100 злотих (1559, 1561 рр.)⁴⁵. Востаннє Лазар Бачинський з'являється у 1566 р. Він відступає частку в Попелях, записану йому Яцьком Попельом Стояном, Бартоломею Найдаковському⁴⁶.

Серед власників Попелів і Котова у 1560–70-х роках були й інші Бачинські. Зокрема, у 1567 р. якийсь Яцько Бачинський заставив Попелям Мальвичам свого кметя у Котові за 10 злотих⁴⁷. У 1579 р. Іван Бачинський відступив свою частку у Попелях і Котові Мартину Попелю⁴⁸.

Залишається невідомим, у яких родинних зв'язках перебували між собою всі три згадані особи з роду Бачинських. Так само нез'ясованим є питання, яким чином вони опинилися у Дрогобичі та Дрогобицькому повіті. Пізніших згадок – з 1580–1600-х років – про перебування Бачинських у вказаних населених пунктах сусіднього повіту немає.

Десять перед 1570-ми роками Бачинські з'являються у сусідньому шляхетському селі Созані. Це, зокрема:

- Федько Бачинський, який одружився з Марухною, дочкою Станка Созанського. Подружжя мало кількох дітей, які претендували на маєтності свого діда по материнській лінії у с. Созані.

- Левко Бачинський Федькович, згаданий у 1575 р. власником частки у Созані, яку заставив за 37 злотих Івану Созанському Солтану. Після смерті останнього заставу тримав Іван Созанський Фашула⁴⁹.

- Марухна, сестра Левка Бачинського й дочка Федька, яка у 1577 р. продала свою частку в Созані тому ж Івані Созанському Фашулі за 50 зл.⁵⁰

- З 1570-х років один з Бачинських – Васько – проживав у с. Гордині. Його ім'я згадується у різноманітних майнових і судових справах власників с. Гордині до початку 1600-х років. Цікаво, що в документах він часто вказується з прізвищем Гординський⁵¹.

На початку 1600-х років у Топільниці серед землевласників з'явився Андрій Бачинський Федорович. Зокрема, у 1603 р. він набув частку у Миська Топільницького Поповича⁵². Десять у цей час Андрій стає власником часток Василя і Проця Топільницьких Галков'ят. Розміри його земельної власності у Топільниці були чималими, якщо лише третина його маєтності у цьому селі була заставлена за 400 зл. Миськові Топільницькому Поповичу⁵³.

У XVI– початку XVII ст. Бачинські тримали у вигляді застави земельну власність у Комарниках (1557 р.)⁵⁴, Корналовичах (1583 р.)⁵⁵, Кульчицях (1597 і 1605 р.)⁵⁶. Однак, ця форма землекористування була тимчасовою й не передбачала постійного проживання власника застави у вказаних селах.

Одним з напрямків міграції Бачинських зі свого родового гнізда були землі Самбірського староства (економії). Першим, хто залишив Бачину, був вже згаданий Ілля – засновник с. Вовчого та родоначальник Вовчанських. Впродовж 1550–1560-х років наступні покоління цього роду продовжували колонізаційну діяльність, закладаючи нові поселення та започатковуючи нові роди князів-війтів у цих селах. Зокрема, у 1522 р. брати Михалко та Іван з Вовчого отримали дозвіл Сигизмунда I на заснування с. Присліп та князівства у ньому⁵⁷. Іван, Василь та Ілля, сини Михалка з Прислопа, спираючись на привілей Сигизмунда Августа від 12 березня 1559 р., заснували с. Яблінку Дубову⁵⁸. У 1553 р. князі з Вовчого заснували Жукотин, а у 1567 р. – Дністрик Дубовий⁵⁹.

Пам'ять про приналежність до одного роду та виведення свого коріння з Бачини нащадки засновників цих сіл зберігали впродовж століть. Наприклад, у 1677 р. під час укладання угоди у Самбірському замку між священником Григорієм з Жукотина з одного боку, й батьком та сином Жукотинськими – з іншого, останні підписалися: “Joan z Bacziny Zukotyński ... Theodor z Baczyny Zukotyński”⁶⁰. Серед шляхти, що підтвердила приналежність до привілейованого стану та отримала легітимацію, були також Дністриянські з Бачини та Вовчанські з Бачини⁶¹.

Наприкінці XVI– на початку XVII ст. Бачинські зустрічаються ще у кількох королівських селах Самбірської економії. Зокрема, у 1570 р. Юрко Бачинський Чепельович купив за 166 злотих половину війтівства у с. Вицьові від князів з Головецького⁶². Між іншим, у акті купівлі–продажу вказано, що Юрко перебрався у Виців з села Ісаї, також розташованих на королівських землях. До Бачинських могли належати також Ігнат Холевич та Іван Холевин, князі з Віцьова, згадані у самбірських замкових актах, відповідно, у 1605 і 1612 рр.⁶³ Можна припустити, що вони були нащадками Лехна Бачинського, який послуговувався прізвиськом Холева⁶⁴. У першому десятилітті XVII ст. у с. Волошинова на війтівстві мешкав Тимко Бачинський⁶⁵.

Шлюби

За період з початку XVI– до 1605 р. в перемишльських земських та гродських актах зафіксовано 58 подружніх пар, створених за участю Бачинських. Їхніми шлюбними партнерами були вихідці з таких родин як: Бережницькі (1 подружжя), Білинські (2), Блажовські (2), Братковські (1), Винницькі (2), Гординські (1), Городиські (2), Ільницькі (1), Коблянські (1), Комарницькі (1), Кульчицькі (8), Любенецькі (1), Пацлавські (1), Попелі (3), Сілецькі (1), Созанські (6), Сроковські (1), Топільницькі (1), Турянські (1), Чайковські (2), Чолганські (1). У п'яти випадках шлюб укладено між самими Бачинськими.

Цілком очевидно, що Бачинські, в першу чергу, родичалися з такими, як і вони, дрібнопомісними родами. Однак, доволі значною була частка одружень з вихідцями нешляхетного стану. Джерела фіксують 7 таких випадків. Зокрема, у 1584 р. Лукач Бачинський засвідчив отримання від старосамбірського міщанина Станіслава 20 злотих посагу, які Станіслав записав своїй дочці Анні, дружині Івана Бачинського Лукачовича⁶⁶. У тому ж році Марухна Бачинська, вдруге одружена з Юрком, міщанином з Хирова, зреклася своїх прав на батьківське і материнське майно на користь решти співвласників Бачини⁶⁷.

Двічі Бачинські одружувалися з представниками селянського стану. Зокрема, дружиною Андрія Бачинського була Марухна, дочка працюючого Бориса з Дерезич біля Дрогобича (1572 р.)⁶⁸. Натомість інша Марухна, дочка священника Павла Бачинського, вийшла заміж за працюючого Яцька з с. Бистрого Самбірської економії⁶⁹.

У 1570-х роках мав місце випадок одруження Бачинської з сином священника з Торчинович Самбірської економії⁷⁰. Статус чоловіка окреслено як “учтивий”. Ще один з категорії “учтивих” на ім'я Ігнат був чоловіком Монки Бачинської (1561 р.)⁷¹. До категорії “учтивих” (*honestus, providus*) на той час зараховувалися представники різноманітних верств населення, включно з вихідцями зі шляхетного стану, котрі мешкали на князівствах–війтівствах, повівствах у Самбірській економії⁷². Таким чином, священник з Торчинович та його нащадки разом з Ігнатом могли в однаковій мірі бути як представниками непривілейованого стану, так і вихідцями зі шляхти.

Географія шлюбних контактів Бачинських у більшості випадків обмежується територією Самбірського повіту. Просторовий фактор відіграв не останню роль у виборі партнера для подружнього життя. За кількістю одружень з Бачинськими перші місця посідають Кульчицькі та Созанські. Їхні родові гнізда розташовані неподалік с. Бачини. Кількість одружень зі шляхтою рівнинної частини Самбірського повіту, де проживали самі Бачинські (усього – 12), домінує над кількістю одружень зі шляхтою південної, гірської частини цього ж повіту (4). Найвіддаленішим від Бачини населеним пунктом Самбірського повіту, де в результаті одруження опинилася одна з представниць

роду, було королівське село Гусне, розташоване на кордоні з Угорщиною. Тут на вїтївствї мешкала родина Ільницьких Телеп'яновичів. Дружиною Стецька Ільницького Телеп'яновича була Олена Бачинська⁷³.

У чотирьох випадках маємо справу з одруженням Бачинських з вихідцями сусідніх повітів Перемишльської землі. Зокрема, двічі вони обирали собі жінок з с. Попелів, що у Дрогобицькому повіті⁷⁴. У 1580–90-х роках їхніми дружинами ставали шляхтянки з родів Любенецьких (1) та Братковських, які мешкали у Стрийському повіті⁷⁵.

Інтенсивними були контакти Бачинських з родами сусідньої Львівської землі, насамперед тими, що проживали на лівому березі Дністра у сс. Підгірці та Чайковичі. Це засвідчено одруженням Дашка Бачинського з Федькою Чайківською, дочкою Тараса Трунка (1580 р.), та Лехна Бачинського з Фенною Чайківською, дочкою Васька Слонинки (1578 р.)⁷⁶. Натомість дочка Петра Бачинського Марухна вийшла заміж за Матвія Попеля, який мешкав у Підгірцях (1580 р.)⁷⁷.

Немаємо жодного шлюбу Бачинських з вихідцями Сяноцької землі та територій, розташованих на захід від Бачини – Перемишльського та Пшеворського повітів, не кажучи вже про Краківське або Сандомирське воєводства. Шлюб Марухни Бачинської з Сеньком Пацлавським, зафіксований у 1581 р., не був винятком. На той час родина Пацлавських міцно вкорінилася серед дрібнопомісної шляхти Самбірського повіту, будучи співвласником часток у Гордині⁷⁸.

Географія шлюбних зв'язків Бачинських не позбавлена певних особливостей. Попри очевидний вплив на вибір шлюбного партнера такого фактору, як місце його проживання, останній не завжди є визначальним. Родичаючись з Кульчицькими, Бачинські "ігнорують" Радилівських, чие родове гніздо розташоване ближче до Бачини, аніж Кульчиці. Віддаючи своїх дочок до Винників, Блажова та беручи собі в дружини шляхтянок з родів Винницьких, Блажівських, Бачинські впродовж XVI ст. не створили жодної сім'ї з Уруськими, Монастирськими, чиї володіння межують з Винниками, Блажовом та Блажівською Волею. Так само, родичаючись з Городиськими й Сілецькими, жодного разу Бачинські не згадуються серед шлюбних партнерів Ступницьких. Нарешті, виникнення родинних зв'язків Бачинських з Попелями і їхня відсутність у випадку з Бориславськими, Тустановськими – ці та вищенаведені приклади вказують на існування додаткових чинників, які впливали на вибір шлюбних партнерів. Такими чинниками, на нашу думку, були певні відмінності, що існували серед родів дрібнопомісної шляхти, пов'язані з часом та обставинами їхньої появи у Перемишльській землі.

Созанські, Кульчицькі, Винницькі, Березницькі, Сілецькі, Гординські тощо – це шляхта, чие походження залишається до кінця не з'ясованим. Частина цих родів декларувала своє давньоруське походження, посилаючись на грамоти князя Лева (Кульчицькі, Березницькі, Гординські), або невідомі привілеї руських князів (Созанські). Решта не мали грамот та привілеїв, які б засвідчували, у який спосіб та на яких умовах вони набули у власність свої поселення та потрапили до шляхетського стану.

Ступницькі, Уруські, Монастирські, Радилівські, Тустановські, тощо належали до категорії шляхти, перші представники якої з'являються в кінці XIV – початку XV ст. Волоське походження частини з них не викликає сумнівів. Всі ці роди володіли відповідними привілеями Владислава Опольчика або польських монархів, які засвідчували їхній статус власників одного, двох та більше поселень, що, у свою чергу, гарантувало входження до шляхетського стану.

Бачинські, за всіма ознаками, належали до першої групи, тому їхні шлюбні контакти з іншими родами цієї категорії дрібнопомісної шляхти були такими інтенсивними. Щойно наприкінці XVI ст., коли відмінності між цими двома групами нівелюються, Бачинські починають одружуватися з особами, що представляли другу групу, наприклад, з Блажовськими (1581, 1597 рр.), Чолганськими (1589 р.), Любенецькими (1581 р.), Турянськими (1597 р.).

З-поміж 58 зафіксованих у XVI ст. сімей 35 створили представники чоловічої статі роду Бачинських, решта – представниці жіночої статі. Шлюби чоловіків різняться більшою репрезентативністю шляхетських родів, з якими вони родичалися. Зокрема, це – Березницькі (1), Білінські (2), Блажовські (2), Братковські (1), Гординські (1), Городиські (2), Коблянські (2), Комарницькі (1), Кульчицькі (3), Любенецькі (1), Попелі (2), Созанські (3), Сроковські (1), Топільницькі (1), Чайковські (1), Чолганські (1). Всього перелік охоплює 16 прізвищ. Саме чоловіки одружувалися з представницями шляхетських родів Дрогобицького, Стрийського повітів та сусідньої Львівської землі.

Шляхтянки з родини Бачинських за межі території Самбірського повіту заміж не виходили (за винятком одного шлюбу з Попелем). Вони частіше одружувалися з представниками непривілейованих верств населення (5 випадків з 7). У їхньому випадку очевидним є домінування Созанських та

Кульчицьких в якості шлюбних партнерів з–поміж решти родів. На них відповідно припадає 3 і 5 шлюбів, натомість на інші – по одному шлюбу (Білинські, Вінницькі, Гортинські, Ільницькі, Сілецькі, Турянські).

Підсумовуючи, варто зазначити, що згадки про Бачинських з’являються доволі пізно, щойно на початку XVI ст. На цей час рід був представлений кількома сім’ями, які започаткували окремі відгалуження. Кожне з них на кінець XVI ст. нараховувало до десяти дорослих чоловіків з сім’ями. У вказаний період Бачинські продовжували в основній масі проживати у родовому гнізді. Лише декілька осіб залишили Бачину та опинилися у сусідніх селах Самбірського та Дрогобицького повітів. Для Бачинських було властивим в однаковій мірі переселення як у шляхетські маєтки, так і у королівські. Шлюбні звязки представників цього роду демонструють їхній соціальний статус, тобто приналежність до дрібнопомісної шляхти. Вони одружуються з рівними собі та, в окремих випадках, з міщанами чи селянами.

Примітки:

¹ Центральний державний історичний архів України у м. Львові (далі – ЦДІАУЛ). – Ф.13 (Перемишльський гродський суд). – Оп. 1. – Спр. 286. – С. 76.

² Archiwum Główne Akt Dawnych. – tzw. Metryka Litewska, IV–B. – Sygn. 8, 9.

³ Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum t.zw. Bernardyńskiego we Lwowie, wydane staraniem Galicyjskiego Wydziału krajowego / Wyd. K.Liske, A. Prochaska, W. Hejnosz. – Lwów, 1888. – Т.ХІІІ; 1901. Т. ХVІІ; 1903. – ТХVІІІ.

⁴ Źródła dziejowe. – Warszawa, 1903. – Т. ХVІІІ, cz.1: Polska ХVІ wieku pod względem geograficzno-statystycznym. Ziemia Ruska. Ruś Czerwona. – 1902. – S. 114–116, 139–142. Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie.– Archiwum Skarbu Koronnego. – Oddział I.– Rps. 20. – k.1–604, rps. 21. – K. 406, 422, 441–449.

⁵ Matricularum Regni Poloniae Summaria, excussis codicibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur / Ed. Th. Wierzbowski. (MRPS)– Varsoviae, 1912. – Pars IV: Sigismundi I regis tempora complectens (1507–1548). Vol.2: Acta vicecancellariorum 1507–1535. – Nr 10437. – S.167.

⁶ Ibidem.

⁷ ЦДІАУЛ. – Ф.13. – Оп.1. – Спр. 26. – С. 15, 613–614; 627–628, спр. 16. – С. 5–7, 15–18, 64–65, 95–96.

⁸ Там само. – Ф.9 (Львівський гродський суд). – Оп. 1. – Спр. 961/1. – С. 21.

⁹ Там само. – Ф. 14 (Перемишльський земський суд). – Оп. 1. – Спр. 261. – С. 404.

¹⁰ Там само. – Ф. 9. – Оп. 1. – Спр. 961/1. – С.159.

¹¹ Там само. – С. 244–245.

¹² Там само. – Ф. 14. – Оп.1. – Спр. 263. – С. 86, 539–540,

¹³ MRPS. – P.IV, Vol.1. – Nr 3016. Грушевський М. Матеріали до історії суспільно–політичних і економічних відносин Західної України // Записки НТШ. – Львів, 1905. – Т. 64. – № 73.

¹⁴ Roczet szlachty galicyjskiej i bukowskińskiej. – Lwów, 1857. – S. 356.

¹⁵ ЦДІАУЛ. – Ф.14. – Оп. 1. – Спр. 12. – С. 307.

¹⁶ Там само. – Ф. 13. – Оп.1. – Спр. 287. – С. 77–78.

¹⁷ Там само. – Спр. 284. – С. 192; Ф. 14. – Оп.1. – Спр. 271. – С. 606.

¹⁸ Там само. – Ф.9. – Оп.1. – Спр. 961/1. – С. 244–245.

¹⁹ Там само. – Ф. 14. – Оп.1. – Спр. 271. – С. 1300.

²⁰ Там само. – Ф. 13. – Оп.1. – Спр. 285. – С. 374.

²¹ Там само. – Ф. 14. – Оп.1. – Спр. 276. – С. 236.

²² Там само. – Спр. 14. – С. 221–222.

²³ Там само. – Ф. 9. – Оп.1. – Спр. 961/1. – С. 311–312.

²⁴ Там само. – Ф. 14. – Оп.1. – Спр. 14. – С. 469–470.

²⁵ Там само. – Ф.13. – Оп.1. – Спр.28. – С.243.

²⁶ Там само. – Спр. 25. – С. 23.

²⁷ Там само. – Спр.293. – С.135–136.

²⁸ Там само. – Ф.14. – Оп.1. – Спр. 44. – С.57–58. Ф.13. – Оп.1. – Спр. 307. – С.599.

²⁹ Там само. – Ф. 14. – Оп.1. – Спр. 44. – С.1930–1931.

³⁰ Там само. – Спр. 276. – С.236.

³¹ Там само. – Ф.13. – Оп.1. – Спр. 312. – С. 1277; спр.311. – С.65.

³² Там само. – Ф. 14. – Оп.1. – Спр. 276. – С.236.

³³ Там само. – Ф.13. – Оп.1. – Спр. 35. – С.953–954.

³⁴ Źródła dziejowe. – Warszawa, 1903. – Т. ХVІІІ, cz.1: Polska ХVІ wieku pod względem geograficzno-statystycznym. Ziemia Ruska. Ruś Czerwona. – 1902. – S. 34; Наукова бібліотека. Львівського національного університету. Відділ рідкісної книги і рукописів (далі – НБ ЛНУ. ВРКіР). – Спр. 520/ІІІ. – Арк. 495зв.

- ³⁵ ЦДІАУЛ. – Ф. 13. – Оп. 1. – Спр. 316. – С. 1525–1526.
- ³⁶ Там само. – Ф. 14. – Оп. 1. – Спр. 28. – С. 736–737.
- ³⁷ Там само. – Спр. 16. – С. 298–299.
- ³⁸ Там само. – Спр. 25. – С. 699–700.
- ³⁹ Там само. – Спр. 12. – С. 422–423.
- ⁴⁰ Грушевський М. Сторінка з історії українсько–руського сільського духовенства (по самбірським актам XVI в.) // Записки НТШ. – 1900. – Т. 34. – С. 77.
- ⁴¹ ЦДІАУЛ. – Ф. 14. – Оп. 1. – Спр. 16. – С. 478.
- ⁴² Там само. – Спр. 269. – С. 24.
- ⁴³ там само. – Спр. 269. – С. 24; спр. 267. – С. 963–964.
- ⁴⁴ Там само. – Спр. 271. – С. 461.
- ⁴⁵ Там само. – спр. 267. – С. 479–480; спр. 271. – С. 411–12.
- ⁴⁶ Там само. – Спр. 25. – С. 382–383.
- ⁴⁷ Там само. – Спр. 25. – С. 382–383.
- ⁴⁸ Там само. – Спр. 36. – С. 103–104.
- ⁴⁹ Там само. – Спр. 33. – С. 907–908.
- ⁵⁰ Там само. – Спр. 34. – С. 478–480.
- ⁵¹ Там само. – Спр. 69, с. 898–901; спр. 275. – С. 1415; спр. 276. – С. 205. Ф. 13. – Оп. 1. – Спр. 317. – С. 481; спр. 62. – С. 1577–1579.
- ⁵² Там само. – Ф. 14. – Оп. 1. – Спр. 68. – С. 825–827.
- ⁵³ Там само. – Спр. 69. – С. 854–857.
- ⁵⁴ Там само. – Спр. 19. – С. 24.
- ⁵⁵ Там само. – Спр. 42. – С. 1530.
- ⁵⁶ Там само. – Спр. 62. – С. 1440–1442; спр. 70. – С. 424–425.
- ⁵⁷ MRPS. – P.4, V.1. – Nr. 4051.
- ⁵⁸ Ibidem. – P.5, V.2. – Nr. 8646.
- ⁵⁹ Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаніка НАН України. Відділ рукописів. – Ф. 5 (Осолінських). – Оп. 1. – Спр. 2837. – С. 18; AGAD. – Archiwum Zamojskich. – Nr 2978. – S. 111–112; ЦДІАУЛ. – Ф. 13. – Оп. 1. – Спр. 410. – С. 1388–1390.
- ⁶⁰ НБ ЛНУ. ВРКіР. – Спр. 536/III. – Арк. 137.
- ⁶¹ Marcinek R., Ślusarek K. Materiały do genealogii szlachnty galickiej. – Kraków, 1996. – Cz. 1: A–K. – Nr. 1092; Poczet szlachty galicyjskiej i bukowiańskiej. – Lwów, 1857. – S. 282–283.
- ⁶² НБ ЛНУ. ВРКіР. – Спр. 520/III. – Арк. 495 зв.
- ⁶³ Там само. – Спр. 517/III. – Арк. 429, 516зв.–517, 871–2, 868зв.–869.
- ⁶⁴ ЦДІАУЛ. – Ф. 13. – Оп. 1. – Спр. 293. – С. 267–268.
- ⁶⁵ НБ ЛНУ. ВРКіР. – Спр. 517/III. – Арк. 779–780, спр. 551. – Арк. 7–7зв., 12зв., 22зв.–3, 26–26зв., 32, 39зв.–40.
- ⁶⁶ ЦДІАУЛ. – Ф. 14. – оп. 1. – Спр. 43. – С. 1322–1324.
- ⁶⁷ Там само. – Спр. 44. – С. 60.
- ⁶⁸ У 1571 р. Андрій Бачинський, син Павла записав 40 гривень віна дружині Марухні, дочці працьовитого Бориса з с. Дерезич біля Дрогобича на половині своїх маєтків (ЦДІАУЛ. Ф. 14. – Оп. 1. – Спр. 28. – С. 385–386.)
- ⁶⁹ У 1602 р. вона квітнула брата Яцька Бачинського з батьківських і материнських маєтків (Там само. – Спр. 67. – С. 1004.)
- ⁷⁰ Там само. – Ф. 14. – оп. 1. – Спр. 34. – С. 478–480.
- ⁷¹ Там само. – Спр. 271. – С. 1300.
- ⁷² Див., наприклад: НБ ЛНУ. ВРКіР. – Спр. 517/III.
- ⁷³ ЦДІАЛ. – Ф. 13. – Оп. 1. – Спр. 395. – С. 1102.
- ⁷⁴ Там само. – Ф. 14. – Оп. 1. – Спр. 24. – С. 497, 527–528.
- ⁷⁵ Там само. – Спр. 38. – С. 572–573; спр. 62. – С. 132.
- ⁷⁶ Там само. Спр. 35. – С. 783–784; спр. 279. – С. 38–39.
- ⁷⁷ Там само. – Спр. 280. – С. 122.
- ⁷⁸ Там само. – Спр. 38. – С. 948.

* * *

Ігор Смуток (Дрогобич): Бачинські гербу Сас у XVI – на початку XVII ст.

У статті пропонується реконструкція роду Бачинських – від перших згадок про нього й до XVII ст. Рід Бачинських виник на початку XVI ст., а протягом наступних десятиліть кількість його представників виросло вже до кількох десятків сімей. Існувало кілька ліній роду. Бачинських поєднувало

спільне походження. Їх фінансовий стан обмежувався розміром власного родового села.

Ключові слова: Бачинські, герб Сас, генеалогія.

* * *

Игорь Смуток (Дрогобыч): Бачинские герба Сас в XVI – начале XVII в.

В статье исследуется реконструкция рода Бачинских, начиная от первых упоминаний о нем и до XVII в. Род Бачинских появляется в начале XVI в., а на протяжении следующих десятилетий количество его представителей возрастает уже к нескольким десяткам семейств. Существует несколько линий рода. Бачинских объединяло общее происхождение. Их финансовое состояние было ограничено размерами собственного родового села.

Ключевые слова: Бачинские, герб Сас, генеалогия.

* * *

Ihor Smutok (Drohobych): Bachynskyis in th 16th – beginnig of the 17th c.

The article suggests the reconstruction of the Bachynskyis kin since its first mentions till the 17th c. The Bachynskyis kin appears at the beginning of the 16th century, but during the next decades his quantity grows to a large number of families. There are some family lines. The Bachynskyis was brought together with the same gentry. Their financial state was limited to the sizes of own family village.

Key words: Bachynskyis, Sas, genealogy.